

RAPORTTI 2018

Gohket ja smahket – saamelaiskulttuurinen kohtaaminen

Tavoitteet

Päätavoite

Tapahtuman päätarkoituksena on tuoda eri-ikäisiä saamelaisia yhteiseen tapahtumaan kuulla ja kuunnella saamelaisia tarinoita ja kokeilla yhdessä mm. saamelaisten perinteisten ruokien valmistusta.

Toteutus

Saamelaiset ovat kautta aikojen kokoontuneet yhteen jonkun tekemisen ja työn kautta. Vertkostot ovat syntyneet mm. yhteisen elinekinon, poronhoidon jne kautta. Toimintatavoiksi valittiin perinteistä saamelaista tapaa kokoontua.

Gohket ja smahket- hankkeessa järjestettiin saamelaiskulttuurisia työpajoja, joissa mahdollistettiin ja kannustettiin eri sukupolvia toimimaan yhdessä jakamaan meidän kulttuuriin keskeisesti kuuluvia asioita. Niissä tallennettiin saamelaisia arjen kokemuksia ja tarinoita ikäihmisten itsensä kertomina. Ja tuettiin kulttuuristen taitojen ja tarinoiden siirtäminen nuoremmille ja tarinoiden tallentaminen.

GOHKET ja SMAHKET (kokata ja maistella)

Gohket ja smahket työpajoissa eri sukupolvien toiminta yhdessä, ikäihmiset, aikuiset, lapset ja nuoret ihmiset yhdessä tekivät saamelaista ruokaa. Osallistujat jakautuivat ryhmiin ja kaikissa ryhmissä oli lapsia, nuoria sekä ikäihmisiä. Gohket työpajassa valmistettiin yhteensä 10 erilaista ruokalajia; perinteisiä poronverimakkaraita, poronlihakeittoa kahdella eri tavalla valmistettuna, poronmaksaa, poronverilättyjä, poron sydäntä, leivottiin erilaisia leipiä sekä ns ”mettäkakkuja”. Kokkailun yhteydessä kuulumme ikäihmisten kertomana tarinoita omasta elämästä, nuoruudesta, ruokaan ja ruuanlaittoon, säilytykseen liittyvistä asioista.

Osa nuorista tallensi kokkausta ja tarinointia mobiililaitteilla. Työpajat toteutettiin saamen ja suomen kielillä.

Smahket työpajassa kaikki osallistujat kokoontuivat yhdessä maistelemaan valmistettuja ruokia. Smahket työpajassa kuultiin tarinoita ruokailutavoista, materiaaleista, ja perinteisistä ruokien säilömis- ja säilyttämistavoista.

ČÁHCI (vesi)

Kaikki Gohket ja smahket työpajoihin osallistuneet kutsuttiin mukaan ”čáhci/vesi” työpajaan. Kolmas toimintatyöpaja liittyi veteen, jolla on erittäin suuri merkitys saamelaiskulttuurissa. Vesi on paitsi terveyden kannalta elämän lähde, se on myös aina ollut liikkumisen kannalta merkittävä.

Kolmannessa pajassa toiminnan keskiössä olivat nuorten taidot. Vedessä liikkuminen ilman kulkuvälineistä on aina ollut vieraampaa saamelaisyhteisössä johtuen mm. siitä että kesät ovat lyhyitä ja vedet kylmiä. Sen vuoksi uimataidot ovat ikäihmisillä heikot tai sitä ei ole lainkaan. Tässä työpajassa nuoret ja lapset rohkaisivat ja opastivat ikäihmisiä kokemaan veden elementtiä ja

mahdollisuutta liikkua siinä ilman venettä tms. Työpajassa oli mukana iäkkäitä henkilöitä, jotka eivät osanneet uida, mutta uskalsivat kahlaa vedessä nuorten taluttaessa.

Tässä työpajassa kerrotut tarinat kertoivat kokemuksia vedestä, uimataidoista, uintimahdollisuuksista, uimataidon tärkeydestä, veteen liittyvistä uskomuksista, pyynnistä ja čahcerávgasta (vedenjumala). Tarinankerronta pääsi vauhtiin vasta kylpylään päästyä ja erityisesti saunoessa kuulumme parhaat tarinat.

Iäkkäämpi sukuposlvi ei ole ns. tuttu veden kanssa ja se suuresti ihmetytti lapsia. Oli ihanaa seurata, kun pieni 5- vuotias tyttönen sanoi n. 80-vuotiaalle ahkulleen: ” *tule vain, ei tarte pelätä, mie talutan sinua* ”.

Tapahtumista saatu palaute osallistujilta on ollut erittäin hyvää ja tulokset huikeita!

Näiden neljän eri ajankohtana järjestetyn työpajakokemuksen perusteella voidaan sanoa että saamelaisien ahkujen ja addjojen tarinankerronta elää edelleen ja saamelaisalueella on vielä hyvin säilyneet perinteiset ruuanvalmistusmenetelmät ja yhä edelleen hyödynnetään porosta kaikki ruhonosat ja ne ovat poronhoitajaperheiden lisäksi myös muilla saamelaisilla arkiruokaa. Toisaalta poronhoidosta jo luopuneet ikäihmiset olivat kiitollisia kun pääsivät pitkän ajan jälkeen käsittelemään poron suolia ja valmistamaan ruokia, joita olivat jopa kaksikymmentä vuotta sitten viimeksi tehneet.

Lapset ja aikuiset nauttivat yhdessä tekemisestä ja kiittelivät tällaisten tapahtumien järjestämisestä. Lapsiperheiden ja ikääntyneiden yhteisiä tapahtumia ja retkiä kylpylään ja esimerkiksi luontoon yhdessä toivottiin jatkossakin. Sukupolvien yhteys ja saamelaiset perheet saivat yhden vahvistavan kokemuksen Alli Paasikivi säätiön tuella järjestetyissä Gohkken ja smahkken tapahtumissa. Gohken ja Smahken vaatii ehdottomasti jatkoa ja tapahtumien viemistä sekä Enontekiölle mutta myös saamelaisalueen ulkopuolelle.

Liite: kuvakooste toiminnasta.